

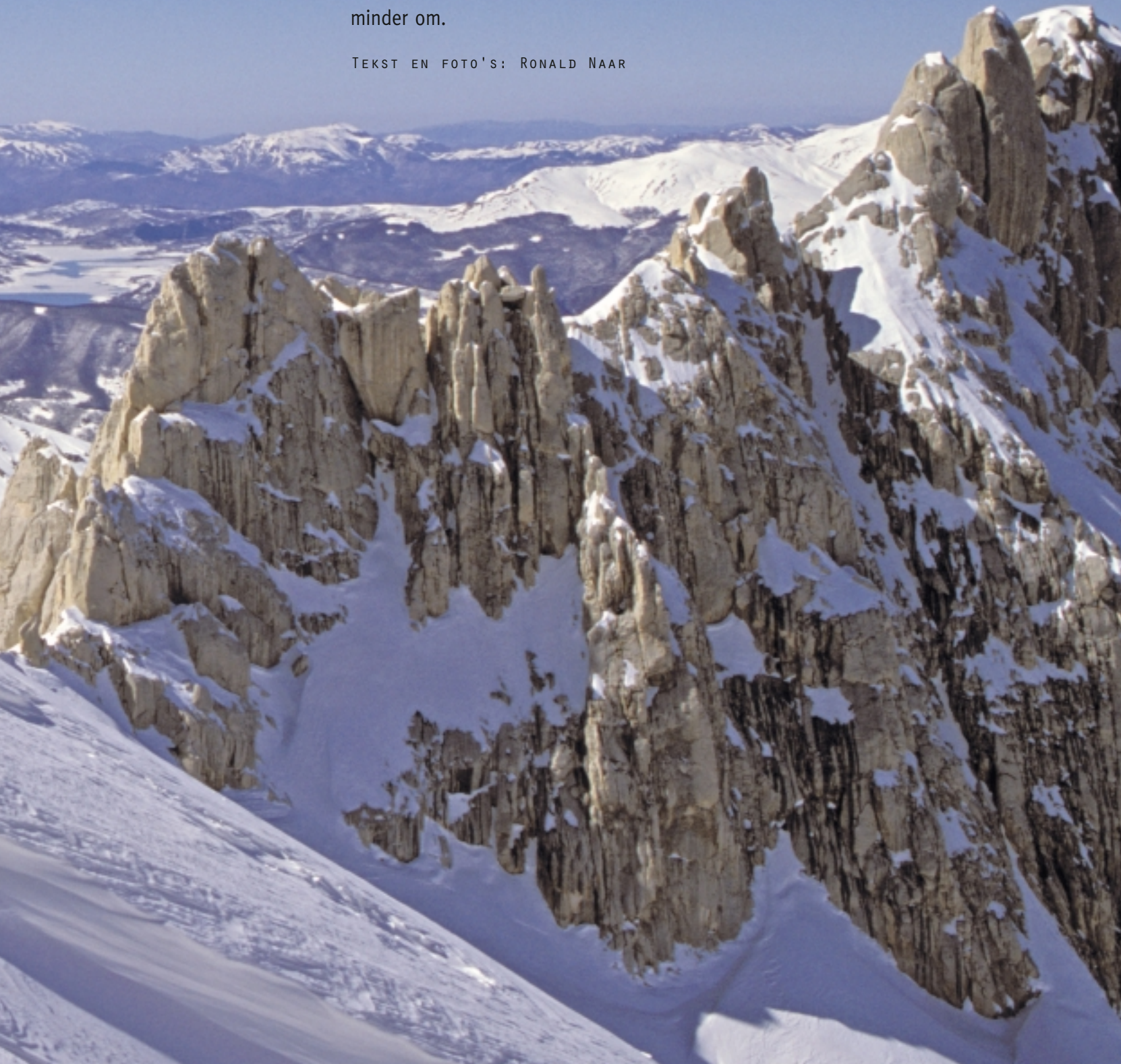
De cannelloni va

an de Gran Sasso

Geheel tegen zijn natuur in geeft controlfreak Ronald Naar zich over aan de Italiaanse weergoden. Zijn toerskiweek in de Abruzzes was perfect gepland; alleen het weer liet zich niet plannen. De beklimming en de afdaling van de Gran Sasso zijn er niet minder om.

TEKST EN FOTO'S: RONALD NAAR

nen uitbannen. Eén van de meest creatieve varianten is 'de skitocht op afroep'. Bij dergelijke 'avonturen' vertrek je pas van huis als je via weerberichten en lokale webcams hebt kunnen constateren dat de sneeuw- en weersomstandigheden in het gewenste berggebied perfect zijn. Om een tocht op die wijze uit te voeren zou je echter wekenlang je agenda moeten leeg houden, je zou je rugzak dagenlang moeten hebben klaar staan en je tochtgenoot zou al die tijd gepakt en gezakt naast de telefoon moeten slapen om op je verlossende belletje te wachten. Vroeger had ik de sterke neiging een *controlfreak* te zijn. Maar met het klimmen der jaren heb ik ontdekt dat de drang om tot perfectie te komen voortdurend botst met een omgeving waarin middelmaat de maat der dingen is. En omdat stress ook niet het hoogste goed in het leven is, ben ik het lot de laatste jaren steeds vaker de vrije hand gaan geven. Ik heb me aangepast aan mijn leefomgeving.

Dus laat ik me, net als anderen, leiden door beschikbaarheid en door statistische weergegevens. Noodgedwongen volg ik daardoor voor mijn skitochten avond-in-avond-uit met samengeknepen billen het weerbericht. En ik hoop en ik hoop...

KLAMME HANDEN

Als maatje Coen Hofstede en ik elkaar op Schiphol ontmoeten om het vliegtuig naar Rome te nemen, voel ik me gespannen. Heeft het wel zin om te gaan? Drie dagen terug meldde RTL-weervrouw Helga van Leur dat er in de laars van Italië een noodweer woedde; in de Apennijnen viel voor deze tijd van het jaar abnormaal veel sneeuw. In sommige oorden was de noodtoestand uitgeroepen; wegen waren onbegaanbaar en bergpassen werden afgesloten. Coen en ik hadden Helga's voorspellingen met klamme handen aangehoord. We moesten ons vermannen om niet toe te geven aan de bijna onbeheersbare drang om elkaar te bellen en de trip af te zeggen. We realiseerden ons echter allebei dat uitstel afstel zou betekenen. En we hadden ons er juist zo op verheugd om weer eens samen de bergen in te trekken. Weer of geen weer. Dus raakten we de telefoons niet aan...

Daarom staan we vanochtend om exact zeven uur op Schiphol. Op Romes vliegveld Fiumicino nemen we - volledig volgens plan - de metro naar het Romeinse treinstation Tiburtina. Hier vinden we de lokale intercitybus die ons volgens schema anderhalf uur later afzet in het bergstadje. Nog voor de *siësta* in de Abruzzes is begonnen, bereiken we de Romeinse Apennijnen, zes uur nadat ik de huisdeur had dichtgeslagen. Daar staan we nu; boven me een strakblauwe hemel, voor me de stadsmuren van het middeleeuwse vestingdorpje Assergi. Rook kringelt uit de schoorstenen; een kerkklok luidt. Achter de

Sneeuw en zicht - de meest onberekenbare succesfactoren van geslaagde bergtochten, zeker bij het skitoeren. Ook al plan je alles van tevoren nog zo goed - een fraaie route, het meest gunstige seizoen, de beste ski-uitrusting, de bekwaamste tochtgenoot, - als het lawinegevaar de hoogste graad van gevaar aangeeft en het zicht nihil wordt, dan kun je een mooi avontuur op je buik schrijven. Verhalen over skitochten gaan over het algemeen over deze twee onberekenbare, frustrerende factoren - sneeuw en zicht -, en over het geluk of de pech die je ermee hebt gehad. Vaak heb ik erover nagedacht hoe ik 'pech' tijdens mijn skiavonturen zoveel mogelijk zou kun-

contouren van het stadje zie ik hoe de ongeveer 2500 meter hoge Monte Portella oprijst - blinkend witte sneeuwellingen die doorlopen tot aan de poorten van de hemel. Vers gevallen sneeuw heeft de bergen geschminkt tot Himalayapieken. Als ik niet beter zou weten, zou ik me op dit moment eerder in Nepal wanen dan in Italië.

Onze berggids Gino Berini, de man die ons gedurende vier dagen door 'zijn' bergen zal leiden, spreekt welgeteld zeven woorden Engels en wij acht woorden Italiaans, dus dat belooft de komende dagen een diepgaande conversatie te worden. Ik ken de woorden *pizza*, *spaghetti*, *macaroni* en *cannelloni*, en blijk dan mijn woordenschat al voor meer dan de helft te hebben verbruikt. Dat *cannelloni* blijkt overigens ook de Romeinse naam voor uitgesleten erosiegeulen in de steile hellingen van de Abruzzes. Behalve bergtoppen en *cannelloni* herbergen de Abruzzes ook eeuwenoude dorpjes waarvan enkele gehuchten een geschiedenis hebben die teruggaat tot vóór die van het Romeinse Rijk. Het merendeel van de vestingen, kastelen en dicht opeen gebouwde dorpjes dateren echter uit de Middeleeuwen. Elk van de eerste drie dagtochten beginnen en eindigen we in dergelijke kasteelstadjes. Wie denkt dat je alleen in de Alpen mooi kunt toerskiën, valt hier terstond van zijn geloof. Hoog boven ons hotel in Fonte Cerreto prijkt de hoogste berg van de Abruzzes en van de gehele Apennijnen, de 2912 meter hoge Corne Grande van de Gran Sasso d'Italia. Ook al zo'n Italiaanse Himalayaberg. De Gran Sasso zal - letterlijk en figuurlijk - het hoogtepunt van onze dagen in de Abruzzes moeten worden.

ZEVENMIJLSLAARZEN

Met behulp van de *Telepheriqua Gran Sasso* stijgen we gedrieën duizend meter aan de rand van de Campo Imperatori, een oude binnenzee van liefst tweehonderd vierkante kilometer groot. In de zomer groeit op deze hoogvlakte geel steppegras, voedsel voor de vele honderden schapen en paarden die hier rondtrekken tegen een decor van leigrijs kalkgesteente. In het verleden diende de hoogvlakte een aantal maal als podium voor spaghettiwesterns van de Italiaanse regisseur Sergio Leone. Op dit moment zou de Campo Imperatori zich waarschijnlijk beter lenen voor opnamen van *Dokter Zhivago* dan voor de set van een *Vuist vol met dollars*. Een Siberische bries doet stuifneeuw hoog in de lucht stuiven. Aan de rand van de hoogvlakte beginnen we met het beklimmen van een steile sneeuwelling. Gino schopt met zijn plastic skischoenen tien centimeter diepe treden. De Italiaan is Klein Duimpje en zijn passen neemt hij met zevenmijlslaarzen. Ik moet moeite doen om met de ski's op de rugzak van de ene trede in de andere te kunnen stappen. Het is winter. Desondanks is de lucht warm. Er

staat geen zuchtje wind. Ik krijg het gevoel in brandende lucht te stikken; ik snak naar zuurstof. Zweetdruppels sijpelen over mijn voorhoofd en vermengen zich met de vanochtend opgebrachte zonnebrandcrème. De cocktail van zweet en zalf stroomt als gloeiende olie in mijn ogen en brandt daar zo erg dat ik bij tijd en wijle niets meer kan zien. Ik ben hierdoor gedwongen om met mijn handen langs mijn ogen te wrijven en smeer zo het vet ook nog eens aan mijn bril. De omgeving verdwijnt in soft focus - de Abruzzes à la David Hamilton.

MISSELIJKMAKEND

Na ruim een uur ploeteren, bereiken we de topgraat. Een verkoelende wind waait langs mijn kruin. Na de zonnebrandcrème van mijn bril te hebben gepoetst, bereikt het panorama van de Gran Sasso d'Italia mijn ogen: de scherpe pieken van de Corno Piccolo en de lagergelegen Adriatische kust - een mozaïek van bruine dorpjes, gele en lichtgroene landerijen en donkergroene bossen, met daarachter een dunne gele lijn - de stranden van de Adriatische zee.

Gino wijst omlaag naar een tweeduizend meter lager gelegen dorpje. Ik meen uit zijn woorden op te maken dat hij wil aanwijzen waar hij woont, maar na vijf minuten heen en weer praten, wordt me duidelijk dat hij langs die zijde wil afdalen. Een Babylonische spraakverwarring op de Gran Sasso. Ik buig me voorover en tuur in een braakverwekkende afgrond.

Coen kijkt over mijn schouder mee omlaag en zegt stoer: "Leuke jongens, die Romeinen, altijd in voor een grapje."

We dalen te voet een sneeuwgraat af. Na een meter of vijftig stopt Gino om zijn ski's aan te doen. Zwijgzaam volgt het ritueel van zolen sneeuwvrij maken, gespen aantrekken, vangrie-

men aandoen. Met een misselijkmakend gevoel in de onderbuik volg ik Gino met de ski's over de kam omlaag. We duiken in een hoefijzervormige kom van verticale rotsen; op de bodem ervan ligt een stuk zwart ijs, een graad of veertig steil, uitlopend in een sneeuwveld - de 150 meter lange *Ghiaccio del Caldea*, de enige gletsjer die de bergen van de Abruzzes rijk zijn.

De staalkanten van de ski's raspen langs het ijs; krampachtig tracht ik grip te krijgen op de ijzige ondergrond. Terwijl ik afdaal, verbaas ik me erover dat Gino het aandurft om met Coen en mij deze tocht te maken. Veel van zijn collega-berggidsen hadden vandaag voor de gemakkelijke variant gekozen - wat risicoloze bochtjes draaien en dan weer snel naar beneden om in het dal in de kroeg aan het bier te gaan - maar Gino neemt daarmee geen genoegen. Hij wil ons oprecht enthousiaster maken voor 'zijn' gebied.

De sneeuw is hard, met schubben, gevormd door de wind. Je moet goed oppassen met de staalkanten geen korsten los te snijden en met een plak sneeuw omlaag te glijden. Het perspectief van een val is een glijpartij tot in de vangnetten boven de *autostrada*, bijna twee kilometer lager. Coen wijst ernaar: "Toch raar als ik daar beneden over een paar minuten aankom. Denk je dat die Italianen zullen stoppen om me een lift te geven?"

We passeren een kleine berghut, de Rifugio Franchetti, en kruisen een brede sneeuwheiling onder verticale, grijswitte kliffen waarover roodbruine strepen lopen - de Corno Piccolo, de Kleine Steen.

We zitten nu op 2000 meter hoogte en vanwege de thermische stijgwind wordt de sneeuw steeds zwaarder. De sneeuwflank versmalt tot een canellone. In de geul is het angstig stil. Ik krijg het gevoel dat ik maar hoeft te niezen of te schreeuwen om sneeuw in beweging te krijgen.

Gino roept: "*Pronto! Pronto!*" - Voort! Voort!"

NIET BEST

Gino stopt en doet zijn ski's uit. Hij wijst naar beneden en gebaart dat de helling daar nog steiler wordt. Dus verlaten we de geul via een smalle, met gele graspollen begroeide richel, vermoedelijk een gemzenpaadje. In de schaduw van leigrijze kalkkliffen soppen we door de natte sneeuw naar een kam waar we pas weer in de zon komen. We bereiken een oud berghotel en komen hier aan de bovenrand van een miniskigebiedje, Prati di Tivo. De enige stoeltjeslift staat stil. De sneeuw is zwanger van smeltwater. "Niet te schokkig skiën en op enige afstand van elkaar afdalen," luidt het advies van Gino.

Tegen drieën zitten we in Prati di Tivo op het terras. Moe en tevreden. Met een pul bier in één hand en een broodje met gesmolten mozzarella in de andere. Gino wijst ons op een massa sneeuwbrokken die over een andere helling omlaag is gekomen. Over een breedte van liefst een paar honderd meter is het sneeuwdek over het gladde gras omlaag gegleden. In zijn val heeft de lawine drie palen van de lokale sleepliften van zijn fundament gerukt. "*Mallo,*" is zijn korte commentaar. 'Niet best!'

Ik neem het graag voor kennisgeving aan. ■

ABRUZZEN

De Italiaanse provincie Abruzzo ligt ten oosten van Rome. De bergen in deze provincie vormen het culminatiepunt van de Apennijnen, de bergketen die grofweg van de Povlakte via de laars van Italië tot in zijn hak doorloopt. In de Abruzzo liggen in elkaars verlengde drie smalle bergruggen: de Laga, de Gran Sasso en de Maiella. Drie bergketens die door een lappendeken van natuurreservaten worden beschermd. Mid-den in de Gran Sasso ligt het hoogste punt van de Apennijnen: de Corno Grande van de Gran Sasso d'Italia (2.912 m).

Er zijn in de Abruzzo meerdere kleine skioorden met gemechaniseerde infrastructuur. Fonte Cerreto ligt op een kwartiertje rijden van l'Aquila dat weer op anderhalf uur rijden van Rome ligt. Het oord heeft een duizend meter hoge kabelbaan tot aan de rand van de Campo Imperatori, een kale hoogvlakte. Behalve een handvol aardige pistes kent het gebied enkele indrukwekkende offpiste-afdalingen.

Dichter bij Rome ligt Campo Felice, een gebied dat qua infrastructuur een van de grotere oorden aan de westzijde van de Apennijnen is. Aan de oostzijde van de Gran Sasso ligt het kleine Prati di Tivo. Behalve enkele moderne hotels en bars heeft het skioordje een stoeltjeslift, een paar sleepliften en een ongeëvenaard uitzicht op zee.

Het prijsniveau van infrastructuur en logies in deze skioorden is vergeleken met elders in Italië uitzonderlijk laag.

Informatie: www.italie.nl
www.regione.abruzzo.it/turismo/olandese

BEREIKBAARHEID

Alitalia vliegt driemaal daags vanaf Amsterdam op Rome; KLM zelfs viermaal per dag. Vanaf de Romeinse luchthaven Fiumicino brengt de stadstrein je naar het station Tiburtina van waar om het uur

een Arpa-snelbus naar l'Aquila vertrekt. Vanaf het busstation in l'Aquila is er geen goede verbinding met Fonte Cerreto, zodat een taxi de beste optie is. De totale reistijd bedraagt ongeveer zeven uur. Met de trein doe je er meer dan 24 uur over.

WEER

Het weer in de laars van Italië kan in het vroege voorjaar nog uiterst instabiel zijn. Als je - zoals wij - bij goed weer een bepaald gebied leert kennen, heb je al snel de neiging het gunstige weer als een normaal verschijnsel van die streek aan te nemen. Maar bij skiën in mediterrane gebergten is dat geen logisch verschijnsel. Want als het hier ook 's winters altijd mooi weer zou zijn, zou je op deze zuidelijke breedtegraden geen spat sneeuw treffen. Alles heeft zijn prijs.

SEIZOEN

Het meest geschikte seizoen voor het maken van avontuurlijke skitochten in de Abruzzo valt in het vroege voorjaar. Cross country- en toerskitochten kun je al van half februari tot eind maart ondernemen. De consistentie van de sneeuw is dan nog te slecht om de allersteilste afdalingen veilig te kunnen ondernemen, maar je kunt in dit sneeuwrijke seizoen wel afdalingen tot op 1.000 meter hoogte maken. Voor de allersteilste, technisch moeilijke afdalingen, in het bijzonder die door de cannelloni, kun je beter later in het seizoen komen, tussen begin april tot half mei.

BERGGIDSEN

Vanwege de hoog oplopende temperaturen en de specifieke sneeuwopbouw in dit gebied is het raadzaam toerskitochten met lokale berggidsen te maken. In 2003 woonden zeven officiële UIAGM-berggidsen in de provincie Abruzzo; een deel van hen is verenigd in een berggidsenvereniging. De kwaliteit van de gid-

sen is zeer goed, maar helaas gaat hun talenkennis niet veel verder dan het lokale Abruzzo-dialect. Meer informatie: Gino Perini (ginoperini@katamail.com) en Augusto Cittadini (cittago@usa.net)

DOCUMENTATIE

- *Tracce di sci in Appenino*, Valentino Di Salvo & Luigi Filocamo, 2003
- *Abruzzo - Molise, Du Mont Kunst Reiseführer*, Roger Willemsen en Ekkehart Rotter, 2001
- *Wanderungen in den Abruzzo*, Georg Jung, Verlag J. Berg, München, 1991
- *Rond Italië's ruggengraat - een jaar in de Abruzzo*, Harry Clifton, Uitgeverij De Arbeiderspers, 1999
- *Die Abruzzo - Das Steinerne Herz Italiens* uit: *Berge Magazin*, Februar 1993
- *Carta dei Sentieri*, Club Alpino d'Italiano, 1:25.000, "Gran Sasso d'Italia" en "Gruppo della Majella".

>>zelf toerskiën? Voor cursussen en tochten onder leiding van UIAGM-gidsen kijk op: www.skitoeren.nl, de gezamenlijke website van de Nederlandse Ski Vereniging en de Koninklijke NKBV<<